

الله اعلم الرحمن اعلم!

آموزش و پرورش در قزوین از ورود اسلام تا برآمدن صفویان

نویسندگان :

محمد محمدپور پرویز شکر تاریخ اسلام

کامبیز سیاح البرزی کارشناسی علوم تربیتی

انتشارات سایه گستر

سرشناسه	محمداپور، محمد، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	آموزش و پرورش در قزوین از ورود اسلام تا برآمدن صفویان / نویسندگان محمد محمدپور، کامبیز سیاح البرزی.
مشخصات نشر	قزوین: سایه گستر، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۲۱۸ ص.
شابک	978-600-374-615-2
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۳۵-۱۴۱.
موضوع	آموزش و پرورش - ایران - تاریخ - قرن ۱۰ - ۱۲ ق.
موضوع	Education-- Iran-- History -- 16 - 18th century
موضوع	اسلام و آموزش و پرورش - ایران - تاریخ
موضوع	Islamic education -- Iran -- History
موضوع	مدرسه‌ها - ایران - قزوین (استان) - تاریخ
موضوع	-- History Schools -- Iran -- Qazvin (Province)
موضوع	آموزش و پرورش - ایران - قزوین (استان) - تاریخ
موضوع	Education -- Iran -- Qazvin (Province) -- History
موضوع	ایران - تاریخ - صفویان، ۹۰۷ - ۱۱۴۸ ق.
موضوع	Iran -- History -- Safavids, 1502 - 1736
شناسه افزوده	سیاح البرزی، کامبیز، ۱۳۷۰ -
زده بندی کنگره	/ ۱۳۹۸ ۱۳۵۱۲ م ۳۱۸
زده بندی دیویی	۹۰۷ - ۳۷۰
شماره کتابشناسی ملی	۱۶۵۲۰۵

آدرس: قزوین، چهارراه نادری، جنب داروخانه مدون ب. ۳۱۰، طبقه ۲ ☎ ۰۲۸-۳۳۲۲۹۰۸۸-۳۳۲۲۵۳۰۵-۳۳۲۸۰۳۳

- نویسندگان: محمد محمدپور - کامبیز سیاح البرزی
- نوبت چاپ: اردیبهشت ۱۳۹۸
- ناشر: سایه گستر
- شمارگان: ۲۰۰
- قیمت: ۳۰,۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۴-۶۱۵-۲

بسمه تعالی

شماره صفحه

فهرست منابع

مقدمه	۶-۳
فصل اول: موقعیت طبیعی، سیاسی و اجتماعی قزوین	
موقعیت طبیعی، جغرافیایی قزوین	۱۰-۸
تاریخ سیاسی-اجتماعی قزوین در دوره های مختلف تاریخی	۱۷-۱۰
فصل دوم: آموزش و پرورش در قزوین در دوره های مختلف تاریخی	
تعلیم و تربیت در قزوین در دوره باستان	۲۳-۱۹
ورود اسلام به قزوین و تأثیر آن بر رواج علم و دانش	۲۶-۲۳
منابع و شیوه آموزش و پرورش در قزوین از آغاز اسلام تا پایان خلافت عباسی	۴۲-۲۶
چگونگی تعلیم و تربیت در ایران از جمله مغول تا تأسیس دولت صفوی	۴۵-۴۲

فصل سوم: مراکز آموزشی در قزوین

سازمان مدارس در قزوین از ورود اسلام تا برآمدن صفویان -- ۴۷-۵۷

سایر مراکز آموزشی در قزوین

مساجد ----- ۵۷-۷۱

خانقاهها ----- ۷۲-۷۷

مکتب خانه ها ----- ۷۸-۷۹

تکای و حسینیه ها ----- ۷۹-۸۰

کتابخانه ها ----- ۸۱

قلعه حسن صباح ----- ۸۲-۸۸

فصل چهارم: عالمان و معلمان قزوین از ورود اسلام تا برآمدن
صفویان

دانشمندان و علماء قزوین و نحوه تعلیم و تعالیم آنان ----- ۹۰-۱۲۶

شعراء و ادبای قزوین ----- ۱۲۶-۱۳۳

نتیجه گیری ----- ۱۳۴

فهرست منابع و مآخذ ----- ۱۳۵-۱۴۱

مقدمه

یکی از شاخصه های بارز فرهنگ و تمدن در هر عصر و دوره ای، وجود نهاد آموزش و توجه به امر تعلیم و تربیت، تعلیم و تربیت، و به تبع آن پرورش صاحبان ذوق و اندیشه در عرصه علم، ادب و هنر می باشد و بدیهی است که این امر نیز به نوبه خود رابطه ناگسستنی با اوضاع سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور دارد. آموزش و پرورش را به گونه های مختلف تعبیر و تفسیر کرده اند، بطوریکه در هر مکان و زمان هماهنگی با سایر جنبه های اجتماعی و متناسب با فلسفه و ارزش آن جامعه به مسائل زندگی رنگ و حالی مخصوص به خود گرفته است، و حتی در یک جامعه در زمان های مختلف مفاهیم و مقاصد متفاوت یافته است.

تعاریف مختلفی درباره آموزش و پرورش وجود دارد برخی بر این عقیده اند که در میان اهمیت تعلیم و تربیت همین بس که تحقیق گوهر آدمی منوط به آنست، مراقبت هائی که تحت عنوان تعلیم و تربیت در ورد آدمیزاد اعمال می شود شرط لازم رسیدن آدمی به مرحله ی کمال است ...^۱ و برخی نیز اعتقاد دارند که پرورش مراقبتی است از

^۱ غزالی، کیمیای سعادت، ج ۱، ص ۱۳.

حیات در حال رشد و نمو آن^۱ و یا آموزش یا تعلیم، دادن و سپردن دانسته‌هاست به دیگران، ولی پرورش در معنای تربیت با دگرگونی تربیت شونده همراه است... تربیت در برترین معنا، کشاندن فرداست به سوی ارزش‌ها...^۲ و همین‌طور تربیت عبارت از کار بی‌پایان است که مقصود از آن سازگار ساختن فرد بشری است از حیث جسم و عقل بالقوه ازلی‌ای که آثار آن را در محیط علمی، و احساساتی و ارادی خویش مشاهده می‌کنیم^۳

شهید مدظری، نیز در این باره می‌فرماید: مسموع (علم یا عقل) بر دو گونه است: یکی شنیده شده، یعنی فراگرفته از خارج، دیگر علم مطبوع یعنی دانشی که ناشی از طبیعت و سرشت آدمی و از خود انسان سرچشمه می‌گیرد، معرفتی که از دیگری فراگرفته نمی‌شود و منظور همان بهی‌انتکار خود شخص است.^۴

وجوه مشترک این تعارف دگر در سه تعلیم و تربیت در یک نکته نهفته است و آن اینکه انسان گوهر و اصالت خویش را از اجداد و خود را بشناسد و با درک مبدأ به سوی نیکی‌ها و درستی‌ها گام بردارد و از زشتی‌ها و نادرستی‌ها روی بتابد و به حقیقت آدمی شود و برسد بجائی که به جز نبیند، زرا که در جهان بینی اسلامی، انسان نه آن‌گونه هست که در تعالیم قرون وسطا خبیث شمرده است، بلکه آن‌طور است که روسو (۱۷۱۲-۱۸۷۸م.) و برخی دیگر از علمای تعلیم و تربیت پاک و منزه پنداشته‌اند بلکه انسان مجموعه‌ای از صفات و ویژگی‌های نیک و بد است.

آدمیزاد ده طرفه معجونی است از فرشته سرشته و زحیوان

۱. هوشیار، اصول آموزش و پرورش، ج ۱، ص ۱۹.

۲. نقیب زاده، درباره‌ی فلسفه‌ی آموزش و پرورش، ص ۱۱ و ۹۳.

۳. هارل، فلسفه‌ی تربیت، ص ۱۳۶.

۴. مطهری، تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۳ و ۴.

گر کند میل او شود به از او گر کند میل این شود پس از این (سعدی)

باری، غایت آموزش و پرورش اسلامی، در جریان اتحاد و پیوند معنوی معلم و متعلم، کمال جوئی و راه یافتن به سوی حق و حقیقت و در نتیجه شایستگی خلیفه‌ی خدا در زمین شدن است. زیرا که انسان آزاد آفریده شده است و می‌تواند انتخاب‌کننده‌ی نیکی‌ها باشد. و این همان بینش و فلسفه، یعنی اولین بعد تعلیم و تربیت اسلامی است.

بعد دوم، هدف‌های آموزش و پرورش اسلامی است، بطوریکه تمام زمینه‌های زندگی فردی و اجتماعی و هدف‌های معنوی و تربیتی و علمی و فرهنگی و همچنین اهداف اجتماعی و سیاسی و اقتصادی و حتی تربیت بدنی را شامل می‌شود.

بعد سوم، امکانات و روش‌های آموزش و پرورش اسلامی است که باید همه وسایل لازم بکار گرفته شود تا هدف‌های تربیتی، حقوق‌پذیرد و یکی از اعلی‌ترین این روش‌ها تفکر و تدبیر در عمل و نظر است.

بعد چهارم، ارزشیابی در آموزش و پرورش اسلامی است، بطوریکه دانش‌آموز و دانشجو اشکالات و نارسائی‌های تعلیمی و تربیتی خود را برک کرده و در رفع آن بکوشد و خود را تکزیه کند.

بعد پنجمی هم می‌توان برای آموزش و پرورش اسلامی در نظر گرفت و آن مرکز، مکان و سازمان آموزش و پرورش اسلامی است که بیشترین توجه در این رساله به این بعد است.

اگر زمان را هم یکی از ابعاد تعلیم و تربیت اسلامی در نظر بگیریم، باید بکوشیم که برای این بعد نمی‌توان حدی در نظر گرفت، از ابتدای زندگی تا انتهای آن جریان دارد، زگهواره تا گور دانش بجوی.